

2. Ιεροσόλυμα: Η πρώτη χριστιανική κοινότητα

i. Ποιο είναι το περιεχόμενο του όρου «Εκκλησία»;

Όπως είδαμε στην προηγούμενη διδακτική ενότητα, την ημέρα της Πεντηκοστής ιδρύθηκε η Εκκλησία ως Σώμα Χριστού. Στο σημείο αυτό, όμως, θα πρέπει να διερωτηθούμε: Τι καταλαμβάνει ο καθένας μας χρησιμοποιώντας τη λέξη «Εκκλησία»; Αξίζει να πούμε δυο λόγια για το σπουδαίο αυτό θέμα.

Η λέξη «Εκκλησία» είναι σύνθετη και δηλώνει την «πρόσκληση» όλων των πιστών για συγκέντρωση στον ίδιο τόπο («εκ-καλώ» σημαίνει «προσκαλώ»). Η λέξη αυτή έχει τις ρίζες της στην εκκλησία του Δήμου της αρχαίας Αθήνας. Χρησιμοποιήθηκε, όμως, από τα πρώτα χριστιανικά χρόνια, διότι εξέφραζε με τον καλύτερο τρόπο μια βασιική αλήθεια για τους χριστιανούς: τη συμμετοχή τους στη Θεία Ευχαριστία, με τη Μετάληψη του Σώματος και του Αίματος του Κυρίου.

Από τα πρώτα χριστιανικά χρόνια, επίσης, χρησιμοποιήθηκε για την Εκκλησία η έννοια του «σώματος», μέλη του οποίου ήταν οι βαπτισμένοι. Ο Απ. Παύλος γράφει στους Κορινθίους: «όπως το ανθρώπινο σώμα είναι ένα, αλλά έχει πολλά μέλη, όλα δε τα μέλη του ενός σώματος, αν και πολλά, αποτελούν ένα σώμα, έτσι και ο Χριστός με το πλήθος των πιστών είναι ένα σώμα πνευματικό». (Α΄ Κορ. 12, 12).

Η Άμπελος (Θεοφάνης ο Κρης, 16^{ος} αι.)

Πηγή: Στέφανος Καραχάλιας / Πηνελόπη Μπράτη / Δημήτριος Πασσάκος / Γεώργιος Φίλιας, *Θρησκευτικά Γ΄ Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, σελ. 12.

Επίσης, στο Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο ο Χριστός παρομοιάζει τον εαυτό Του με την άμπελο και τους μαθητές Του με τα κλήματα της.

ii. Ποια η σχέση της Εκκλησίας με τον Χριστό;

Σκοπός του έργου του Χριστού είναι η σωτηρία του ανθρώπου. Το έργο αυτό συνεχίζεται με την ίδρυση της Εκκλησίας, για την οποία φρόντισε ο ίδιος, όπως θα διδαχθούμε σε επόμενη ενότητα. Ο σκοπός της Εκκλησίας, επομένως, είναι η προσωπική συνάντηση και η ένωση του κάθε βαπτισμένου με τον Χριστό.

Πηγή: Στέφανος Καραχάλιας / Πηνελόπη Μπράτη / Δημήτριος Πασσάκος / Γεώργιος Φίλιας, *Θρησκευτικά Γ΄ Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, σελ. 12.

Ἡ Ἐκκλησία μοιάζει με καράβι, το οποίο οδηγεί ὁ Χριστός

Με το σκεπτικό αυτό, αντιλαμβάνεται κανείς ὅτι ἡ προσφορά τῆς Ἐκκλησίας στήν πνευματική ἱστορία καί στήν πολιτισμό είναι πολύ σημαντική: Ἡ Ἐκκλησία μεταμορφώνει ἐν Χριστῷ τήν ἀνθρώπινη ἱστορία. Για νά το καταλάβουμε αὐτό, ἀρκεῖ καί μόνο νά σκεφτοῦμε τό ἐξῆς: Ὁ χρόνος, ἡ ἱστορία, διακρίνεται σέ μία ἐποχή πρὸ Χριστοῦ καί σέ μία ἐποχή μετὰ Χριστόν. Βέβαια, αὐτό που προσφέρει κατά κύριο λόγο ἡ Ἐκκλησία στήν κόσμο, εἶναι τό γεγονός ὅτι μεταβάλλει τόν τρόπο τῆς ζωῆς, τῆς σκέψης καί τῆς ἀνθρώπινης δημιουργίας.

Ἐκ νέου διατύπωση τοῦ περιεχομένου που ἔχει ἀντληθεῖ ἀπό:
Στέφανος Καραχάλιας / Πηνελόπη Μπράτη / Δημήτριος Πασσάκος / Γεώργιος Φίλιας,
Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα ἀπό τήν ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας, σελ. 15.

iii. Ἀπό τήν «ἐκκλησία τοῦ Δήμου» στήν «Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ»

Ὁ ὅρος «ἐκκλησία» που διάλεξε ὁ Χριστιανισμός για νά δηλώσει τήν ἱστορική υπόστασή του, υπενθυμίζει καί πάλι τήν πολιτική ζωή τῶν Ἑλλήνων. Ἡ λέξη «ἐκκλησία» σημαίνει τήν ἐπίσημη καί κατά τακτά διαστήματα συνέλευση τῶν πολιτῶν μίας πόλεως, για νά λάβουν σοβαρές ἀποφάσεις. Οἱ χριστιανοί συμπληρώνουν: «ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ» ἢ «ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ», δηλώνοντας ὅτι ἡ πηγή τῆς δικῆς τους Ἐκκλησίας δέν εἶναι ὁ δήμος, ἀλλά ὁ Θεός. Στά Ἱεροσόλυμα μετὰ τήν Ἀνάληψη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡ πρώτη ἐκκλησία ὁργανώνεται με βάση τὰ ἐλληνικά πρότυπα. Ἡ ἐκλογή τοῦ Μαθθία στή θέση τοῦ Ἰούδα ὡς δωδέκατου ἀποστόλου γίνεται με κλήρωση κατά τόν ἴδιο τρόπο που προβλέπει τό ἀθηναϊκό πολίτευμα. Τό κέντρο τῆς ζωῆς τῶν πρώτων χριστιανῶν ἦταν ἡ σύναξη, ἡ συγκέντρωση τῶν χριστιανῶν για νά τελέσουν τή Θεία Εὐχαριστία. Χωρίς αὐτή τή σύναξη τῆς Εὐχαριστίας δέν μπορούσε νά λειτουργεῖ ἡ Ἐκκλησία.

Μητροπολίτης Περγάμου Ἰωάννης Ζηζιούλας,
Ἑλληνισμός καί Χριστιανισμός. Ἡ συνάντηση τῶν δύο κόσμων.

iv. Η ζωή της πρώτης Εκκλησίας γίνεται το πρότυπο μιας νέας κοινωνίας

Τα μέλη της πρώτης Εκκλησίας έδειξαν με τον τρόπο της ζωής τους ότι η πίστη στον Χριστό μπορούσε να αλλάξει τους ανθρώπους και την κοινωνία. Διαβάζουμε στις Πράξεις (2,42-47. 4,32-37) ότι ήταν όλοι αφοσιωμένοι στη διδασκαλία των Αποστόλων, στη μεταξύ τους ενότητα, στην τέλεση της Θείας Ευχαριστίας και στην προσευχή. Είχαν όλοι μια καρδιά και μια ψυχή. Ήταν τόσο δυνατή η αγάπη μεταξύ τους, ώστε κανείς δε θεωρούσε ότι κάποιο από τα υπάρχοντά του ήταν δικό του, αλλά όλα τα είχαν κοινά (κοινοχρησία, κοινή χρήση των αγαθών). Δεν υπήρχε κανείς ανάμεσά τους που να στερείται τα αναγκαία. Κάθε μέρα μαζεύονταν στον ναό των Ιεροσολύμων για να ακούσουν το κήρυγμα των Αποστόλων και για να προσευχηθούν. Κάθε βράδυ συγκεντρώνονταν σε σπίτια, έτρωγαν με απλότητα το δείπνο τους («Αγάπες») και τελούσαν τη Θεία Ευχαριστία. Η χάρη του Θεού και η έμπρακτη μεταξύ τους αγάπη γινόταν η αφορμή, ώστε όλο και περισσότεροι να γίνονται μέλη αυτής της νέας κοινωνίας και έτσι να αυξάνεται καθημερινά ο αριθμός των χριστιανών.

Στιγμιότυπο από την κλάση του άρτου στις Αγάπες των πρώτων Χριστιανών
(τοιχογραφία από την κατακόμβη της Αγ. Πρίσκιλλας, Ρώμη)

Τα πρώτα προβλήματα μέσα στην κοινότητα, που απαιτούσαν άμεση αντιμετώπιση, άρχισαν να εμφανίζονται εξαιτίας της διαφορετικής νοοτροπίας ανάμεσα στους ελληνοιστές (Ιουδαίοι που μιλούσαν ελληνικά και είχαν επηρεαστεί από τον ελληνικό πολιτισμό) και τους ιουδαϊστές (Ιουδαίοι που μιλούσαν μόνο εβραϊκά και παρέμεναν προσηλυμένοι στις εθνικές τους παραδόσεις).

Πηγή: Στέφανος Καραχάλιας / Πηνελόπη Μπράτη / Δημήτριος Πασσάκος / Γεώργιος Φίλιας, *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, σελ. 18.

v. Η Εκκλησία οργανώνεται και αντιμετωπίζει τα προβλήματα: η εκλογή των επτά Διακόνων

Ο Άγιος Ιωάννης ο Ευαγγελιστής και ο Διάκονος Πρόχορος
στο σπήλαιο της Αποκάλυψης στην Πάτμο

Από μέρους των ελληνοιστών έγιναν παράπονα ότι κατά την καθημερινή διανομή των τροφίμων παραμελούνταν οι χήρες τους. Οι Απόστολοι, αφού συγκέντρωσαν όλους τους μαθητές, τους πρότρυναν να εκλέξουν επτά άνδρες με καλή φήμη και γεμάτους σοφία, για να ασχοληθούν αυτοί με τη διακονία των τραπεζών της αγάπης, ώστε εκείνοι να αφοσιωθούν απερίσπαστοι στο κήρυγμα. Πράγματι, η Εκκλησία εξέλεξε επτά άνδρες και οι Απόστολοι τους χορήγησαν το Άγιο Πνεύμα. Αυτοί οι επτά ονομάστηκαν Διάκονοι, γιατί το έργο τους ήταν η ανιδιοτελής προσφορά υπηρεσιών στην Εκκλησία. Όλοι είχαν ελληνικά ονόματα (Στέφανος, Φίλιππος, Πρόχορος, Νικάνορας, Τίμωνας, Παρμενάς, Νικόλαος). Το γεγονός αυτό αποδεικνυε την όλο και μεγαλύτερη επιρροή του ελληνορωμαϊκού πολιτισμού μέσα στην Εκκλησία και διευκόλυνε, όπως θα δούμε στη συνέχεια, το άνοιγμά της στον εθνικό κόσμο.

Οι Διάκονοι, στη συνέχεια, ανέλαβαν τη σημαντική υπηρεσία που τους είχε ανατεθεί. Γρήγορα όμως, επειδή η ανάγκη ήταν μεγάλη, συνέδραμαν τους Αποστόλους στο κήρυγμα σε περιοχές έξω από το στενό πλαίσιο της Παλαιστίνης. Έτσι, με κόπο, θυσίες και μαρτύρια ο λόγος του Θεού διαδόθηκε.

Πηγή: Στέφανος Καραχάλιας / Πηνελόπη Μπράτη / Δημήτριος Πασσάκος / Γεώργιος Φίλιας, *Θρησκευτικά Γ΄ Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, σελ. 18-19.

vi. Η παράδοση της πρώτης κοινότητας ζητούμενο και σήμερα στην Εκκλησία

Η έμπρακτη αγάπη και η κοινοχρησία της πρώτης χριστιανικής κοινότητας έκαναν τεράστια εντύπωση στους ανθρώπους της εποχής εκείνης, που έσπευδαν να βαπτίζονται και να εντάσσονται στα μέλη της. Το παράδειγμα των πρώτων χριστιανών, παρότι αποτελεί πρότυπο για την Εκκλησία, παραμένει πάντα ζητούμενο, όπως μας υπενθυμίζει συνέχεια ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος (βλ. το σχετικό κείμενο παρακάτω).

Πάντως, το έργο της φιλανθρωπίας και της αγάπης είναι σήμερα από τα σημαντικότερα στη ζωή των εννοιών. Καθεμιά απ' αυτές έχει να επιδείξει φιλανθρωπικό έργο. Με τους εράνους ανακουφίζονται η φτώχεια, η αρρώστια και η μοναξιά πολλών ανθρώπων. Η Εκκλησία

«Στιγμιότυπο» από τις Αγάπες των πρώτων Χριστιανών
 Τοιχογραφία από την κατακόμβη των Αγίων Μαρκελίνου και Πέτρου στη Ρώμη
 (Στο αριστερό μέρος της εικόνας διακρίνεται η λέξη «AGAPE»).

βοηθά ανθρώπους που έχουν έντονο οικονομικό πρόβλημα, συντηρεί νοσοκομεία και γηροκομεία, φροντίζει αλλοεθνείς ή αλλόθρησκους σε περιοχές της γης που βρίσκονται σε εμπόλεμη κατάσταση (π.χ. Μέση Ανατολή, Αφρική κ.α.). Ειδικότερα, το ιδανικό της κοινοχρησίας, που είναι εξαιρετικά δύσκολο να εφαρμοστεί σήμερα, διατηρείται στα κοινόβια μοναστήρια. Εκεί οι μοναχοί δεν έχουν τη δική τους ατομική ιδιοκτησία (ακτημοσύνη), αλλά όλα ανήκουν στη μονή και από αυτά συντηρούνται και οι ίδιοι οι μοναχοί και επιτελείται το έργο του μοναστηριού (κοινοκτημοσύνη). Πολλά περισσότερα όμως χρειάζεται να γίνουν, όπως υπενθυμίζει ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος. Το παράδειγμα της πρώτης χριστιανικής κοινότητας βοήθησε να αυξηθούν τα μέλη της Εκκλησίας, αλλά ταυτόχρονα προκάλεσε και τις πρώτες διώξεις εναντίον των χριστιανών.

Πηγή: Στέφανος Καραχάλιας / Πηνελόπη Μπράτη / Δημήτριος Πασσάκος / Γεώργιος Φίλιας, *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, σελ. 19.

«Γιατί λοιπόν μέχρι τώρα δεν έχουν πιστέψει όλοι;... Τα πράγματα χειροτέρευσαν και φταίμε εμείς γι' αυτό... Αν γινόταν και τώρα αυτό [δηλαδή η πρακτική της κοινοχρησίας και της ενότητας των πρώτων χριστιανών], ολόκληρη η οικουμένη θα είχε πιστέψει και χωρίς να γίνουν θαύματα».

(Ι. Χρυσοστόμου, Ομιλία ΣΤ' στην Α' προς Κορινθίους Επιστολή, PG 61, 52-53)

Κλείνοντας τη διδακτική ενότητα, ας θυμάμαι ότι:

- α. Η πρώτη χριστιανική κοινότητα των Ιεροσολύμων έμεινε στην ιστορία ως παράδειγμα εφαρμογής της κοινοχρησίας και της έμπρακτης αγάπης.
- β. Τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν ανάμεσα στους ιουδαϊστές και στους ελληνοιστές της πρώτης Εκκλησίας αντιμετωπίστηκαν με την εκλογή των επτά Διακόνων. Από τότε στη γλώσσα της Εκκλησίας «διακονία» σημαίνει την ανιδιοτελή προσφορά υπηρεσιών.
- γ. Το παράδειγμα των πρώτων χριστιανών προσπαθεί σήμερα να ακολουθήσει η Εκκλησία με το φιλανθρωπικό έργο των ενοριών. Πολλά περισσότερα, όμως, χρειάζεται να γίνουν.

Πηγή: Στέφανος Καραχάλιας / Πηνελόπη Μπράτη / Δημήτριος Πασσάκος / Γεώργιος Φίλιας, *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, σελ. 20.

Ερωτήσεις - Προτάσεις για εργασίες και δραστηριότητες στην τάξη

1. Να εκθέσετε τις απόψεις σας για το κατά πόσο η ιστορία της Εκκλησίας μπορεί να καθοδηγήσει τη σύγχρονη Εκκλησία σε μια σωστή πορεία.
2. Συζητήστε με τον/την διπλανό/ή σας το παρακάτω ερώτημα: -Γιατί η Εκκλησία χαρακτηρίζεται από τον Απόστολο Παύλο ως Σώμα Χριστού; Στη συνέχεια ανακοινώστε τα συμπεράσματα της συζήτησής σας στην ολομέλεια της τάξης.
3. Δημιουργήστε ένα κολλάζ με θέμα: «Η Εκκλησία ως Σώμα Χριστού (Α΄ Κορ 12, 12).
4. Ποια είναι, κατά τη γνώμη σας, τα προβλήματα που δημιουργούνται, όταν ο σημερινός χριστιανός δε γνωρίζει την ακριβή έννοια της Εκκλησίας;
5. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά εκείνα γνωρίσματα της πρώτης χριστιανικής κοινότητας των Ιεροσολύμων που την κατέστησαν πρότυπο με διαχρονική εμβέλεια;
6. Ποιος λόγος οδήγησε στην εκλογή των επτά Διακόνων και γιατί το έργο τους ήταν τόσο σημαντικό για την Εκκλησία;
7. Συζητήστε στην τάξη το παρακάτω θέμα: Η ενορία μου επιθυμεί να ακολουθήσει, όσο πιο πιστά μπορεί, το παράδειγμα της πρώτης χριστιανικής κοινότητας. Ποιες πρακτικές θα έπρεπε να ακολουθήσει, κατά τη γνώμη σας, αν λάβουμε υπόψη και το κείμενο του Ιωάννη Χρυσοστόμου;
8. Διοργάνωση εκδρομής, προκειμένου οι μαθητές να επισκεφτούν την εκκλησία της ενορίας τους και να συζητήσουν με τον ιερέα για το φιλανθρωπικό της έργο. Την επόμενη μέρα οι μαθητές γράφουν μια αναφορά γι' αυτό το έργο και τις πιθανές παραλείψεις που επεσήμαναν, και ανακοινώνουν στην τάξη τα συμπεράσματά τους.